

Judikatūras krājums

TIESAS SPRIEDUMS (ceturtā palāta)

2021. gada 9. decembrī*

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – Tiesu iestāžu sadarbība civillietās – Regula (EK) Nr. 44/2001 – 5. panta 3. punkts – Jēdziens “lietas, kas attiecas uz neatļautu darbību vai kvazideliktu” – Tiesas izpildes process – Nepamatoti samaksātu summu atgūšanas prasība, kas ir pamatota ar netaisnu iedzīvošanos – 22. panta 5. punkts – Lēmumu izpilde – Ekskluzīva kompetence

Lietā C-242/20

par lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu atbilstoši LESD 267. pantam, ko *Visoki trgovački sud* (Augstā komercietu tiesa, Horvātija) iesniedza ar 2020. gada 6. maija lēmumu un kas Tiesā reģistrēts 2020. gada 8. jūnijā, tiesvedībā

HRVATSKE ŠUME d.o.o., Zagreb, kas ir *HRVATSKE ŠUME javno poduzeće za gospodarenje šumama i šumskim zemljištima u Republici Hrvatskoj p.o., Zagreb* tiesību pārņēmēja,

pret

BP Europa SE, kas ir *Deutsche BP AG* tiesību pārņēmēja, kura savukārt ir *The Burmah Oil (Deutschland) GmbH* tiesību pārņēmēja,

TIESA (ceturtā palāta)

šādā sastāvā: trešās palātas priekšsēdētāja K. Jirimēe [*K. Jürimäe*] (referente), kas pilda ceturtās palātas priekšsēdētāja pienākumus, palātas priekšsēdētājs S. Rodins [*S. Rodin*] un tiesnesis N. Pisarra [*N. Piçarra*],

ģenerālvokāts: H. Saugmandsgors Ēe [*H. Saugmandsgaard Øe*],

sekretārs: A. Kalots Eskobars [*A. Calot Escobar*],

ņemot vērā rakstveida procesu,

ņemot vērā apsvērumus, ko sniedza:

- Horvātijas valdības vārdā – *G. Vidović Mesarek*, pārstāve,
- Čehijas valdības vārdā – *M. Smolek* un *J. Vlácil*, kā arī *I. Gavrilová*, pārstāvji,

* Tiesvedības valoda – horvātu.

– Eiropas Komisijas vārdā – *M. Heller* un *M. Mataija*, pārstāvji,

noklausījusies ģenerālvokāta secinājumus 2021. gada 9. septembra tiesas sēdē,

pasludina šo spriedumu.

Spriedums

- 1 Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu ir par Padomes Regulas (EK) Nr. 44/2001 (2000. gada 22. decembris) par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komercietās (OV 2001, L 12, 1. lpp.) 5. panta 3. punkta un 22. panta 5. punkta interpretāciju.
- 2 Šis lūgums ir iesniegts tiesvedībā starp *HRVATSKE ŠUME d.o.o., Zagreb*, Horvātijā reģistrētu sabiedrību, kas ir *HRVATSKE ŠUME javno poduzeće za gospodarenje šumama i šumskim zemljištima u Republici Hrvatskoj p.o., Zagreb* tiesību pārņēmēja, un *BP Europa SE Hambourg*, Vācijā reģistrētu sabiedrību, kas ir *Deutsche BP AG* tiesību pārņēmēja, kura pati ir *The Burmah Oil (Deutschland) GmbH* tiesību pārņēmēja, par nepamatotu maksājumu, kuri pārskaitīti izpildes procedūrā, kas vēlāk tika atzīta par spēkā neesošu, atgūšanu, kura ir pamatota ar netaisnu iedzīvošanos.

Atbilstošās tiesību normas

Regula Nr. 44/2001

- 3 Regulas Nr. 44/2001 2., 8., 11. un 12. apsvērumā ir norādīts:
 - “(2) Dažas atšķirības starp valstu noteikumiem, kas reglamentē jurisdikciju un spriedumu atzīšanu, kavē pareizu iekšējā tirgus darbību. Būtiski ir noteikumi, lai vienādotu jurisdikcijas kolīziju normas civillietās un komercietās un lai vienkāršotu formalitātes spriedumu ātrai un vienkāršai atzīšanai un izpildei dalībvalstīs, kurām ir saistoša šī regula.

[..]

 - (8) Vajadzētu būt saistībai starp tiesvedību, kam piemēro šo regulu, un dalībvalsts teritoriju, kurā šī regula ir saistoša. Tāpēc kopējas normas par jurisdikciju principā būtu jāpiemēro, ja atbildētāja domicils ir vienā no šīm dalībvalstīm.

[..]

 - (11) Jurisdikcijas normām vajadzētu būt ļoti paredzamām, un tām būtu jābalstās uz principu, ka jurisdikcijas pamatā ir atbildētāja domicils, un jurisdikcijai vienmēr ir jābūt pieejamai ar šādu pamatojumu, izņemot dažās skaidri noteiktās situācijās, kurās tiesvedības priekšmets vai pušu autonomija garantē citu sasaistes faktoru. Juridiskas personas domicils būtu jānosaka autonomi, lai kopējās normas padarītu pārskatāmākas un novērstu jurisdikcijas kolīzijas.

(12) Papildus atbildētāja domicilam kā jurisdikcijas pamatojumam vajadzētu būt arī citiem jurisdikcijas pamatojumiem, kuru pamatā ir cieša saikne starp tiesu un lietu vai kuru nolūks ir veicināt pareizu tiesvedību.”

4 Atbilstoši šīs regulas 2. panta 1. punktam:

“Saskaņā ar šo regulu personas, kuru domicils ir kādā dalībvalstī, neatkarīgi no viņu pilsonības var iesūdzēt attiecīgās dalībvalsts tiesā.”

5 Minētās regulas 3. pantā ir noteikts:

“1. Personas, kuru domicils ir kādā dalībvalstī, var iesūdzēt citas dalībvalsts tiesā vienīgi saskaņā ar šīs nodaļas 2. līdz 7. iedaļā izklāstītajiem noteikumiem.

2. Jo īpaši pret tām nepiemēro I pielikumā izklāstītos valsts jurisdikcijas noteikumus.”

6 Šīs regulas 5. pantā, kas ir iekļauts tās 2. iedaļā “Īpašā jurisdikcija”, ir noteikts:

“Personu, kuras domicils ir kādā dalībvalstī, citā dalībvalstī var iesūdzēt:

1) a) lietās, kas attiecas uz līgumiem – attiecīgās saistības izpildes vietas tiesā;

b) šā noteikuma mērķiem un ja vien nepastāv citāda vienošanās, attiecīgās saistības izpildes vieta ir:

– preču iegādes gadījumā – vieta dalībvalstī, kur saskaņā ar līgumu preces tika piegādātas vai bija jāpiegādā,

– pakalpojumu sniegšanas gadījumā – vieta dalībvalstī, kurā saskaņā ar līgumu pakalpojums tika sniegts vai bija jāsniedz;

c) ja nepiemēro b) apakšpunktu, tad piemēro a) apakšpunktu;

[..]

3) lietās, kas attiecas uz neatļautu darbību vai kvazideliktu – tās vietas tiesās, kur iestājies vai var iestāties notikums, kas rada kaitējumu;

[..].”

7 Regulas Nr. 44/2001 22. pantā, kas ietilpst 6. iedaļā “Izņēmuma jurisdikcija”, ir paredzēts:

“Šādām tiesām ir izņēmuma jurisdikcija neatkarīgi no domicila:

[..]

5) lietā attiecībā uz spriedumu izpildi – tās dalībvalsts tiesām, kurā spriedums ir izpildīts vai ir jāizpilda.”

Regula (ES) Nr. 1215/2012

- 8 Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (ES) Nr. 1215/2012 (2012. gada 12. decembris) par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komercietās (OV 2012, L 351, 1. lpp.) 34. apsvērumā ir norādīts:

“Būtu jānodrošina vajadzīgā nepārtrauktība starp [1968. gada 27. septembra Konvenciju par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komercietās (OV 1972, L 299, 32. lpp.), kurā grozījumi ir izdarīti ar turpmākām konvencijām par jaunu dalībvalstu pievienošanos šai konvencijai; turpmāk tekstā – “Briseles konvencija”], Regulu [Nr. 44/2001] un šo regulu, un tālab būtu jānosaka pārejas noteikumi. Šī pati nepārtrauktības vajadzība attiecas uz [Briseles konvencijas] un regulu, kas to aizstāj, interpretāciju Eiropas Savienības Tiesā.”

- 9 Saskaņā ar Regulas Nr. 1215/2012 66. pantu:

“1. Šo regulu piemēro tikai tiesvedībā, kura uzsākta, publiskiem aktiem, kas oficiāli sastādīti vai reģistrēti, un tiesu izlīgumiem, kuri apstiprināti vai noslēgti 2015. gada 10. janvārī vai pēc tam.

2. Neatkarīgi no 80. panta Regulu [Nr. 44/2001] turpina piemērot spriedumiem, kas pieņemti tiesvedībā, kura uzsākta, publiskiem aktiem, kas oficiāli sastādīti vai reģistrēti, un tiesas izlīgumiem, kuri apstiprināti vai noslēgti pirms 2015. gada 10. janvāra un kas ietilpst minētās regulas darbības jomā.”

- 10 Regulas Nr. 1215/2012 80. panta pirmajā teikumā ir paredzēts:

“Ar šo regulu atceļ Regulu [Nr. 44/2001].”

Regula (EK) Nr. 864/2007

- 11 Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (EK) Nr. 864/2007 (2007. gada 11. jūlijs) par tiesību aktiem, kas piemērojami ārpuslīgumiskām saistībām (Roma II) (OV 2007, L 199, 40. lpp.), 7. apsvērumā ir norādīts:

“Regulas materiāltiesiskajai darbības jomai un noteikumiem vajadzētu būt saderīgiem ar [Regulu Nr. 44/2001] un instrumentiem, kuri reglamentē tiesību aktus, kas piemērojami līgumsaistībām.”

- 12 Regulas Nr. 864/2007 2. panta “Ārpuslīgumiskas saistības” 1. punktā ir paredzēts:

“Šajā regulā kaitējums ietver visas sekas, kas izriet no neatļautas darbības, netaisnas iedzīvošanās, *negotiorum gestio* vai *culpa in contrahendo*.”

- 13 Šīs regulas 10. pantā “Netaisna iedzīvošanās” ir noteikts:

“1. Ja ārpuslīgumiskas saistības, kas izriet no netaisnas iedzīvošanās, tostarp nepamatoti saņemtu summu atmaksāšana, attiecas uz pastāvošām pušu attiecībām, piemēram, attiecībām, kas izriet no līguma vai neatļautas darbības, kuras ir cieši saistītas ar minēto netaisno iedzīvošanos, tad tās reglamentē tiesību akti, kas reglamentē minētās attiecības.

2. Ja piemērojamos tiesību aktus nevar noteikt, pamatojoties uz 1. punktu, un ja laikā, kad iestājies notikums, kas radījis netaisnu iedzīvošanos, pušu pastāvīgā mītnesvieta ir vienā un tajā pašā valstī, piemēro minētās valsts tiesību aktus.

3. Ja piemērojamos tiesību aktus nevar noteikt, pamatojoties uz 1. vai 2. punktu, piemērojamie tiesību akti ir tās valsts tiesību akti, kurā notikusi netaisna iedzīvošanās.

4. Ja visi lietas apstākļi skaidri liecina, ka ārpuslīgumiskas saistības, ko rada netaisna iedzīvošanās, ir acīmredzami ciešāk saistītas ar citu valsti, kas nav 1., 2. un 3. punktā norādītā valsts, piemēro šīs citas valsts tiesību aktus.”

14 Minētās regulas 12. panta “*Culpa in contrahendo*” 1. punktā ir noteikts:

“Tiesību akti, ko piemēro ārpuslīgumiskām saistībām, kuras izriet no sarunām pirms līguma slēgšanas, neatkarīgi no tā, vai līgumu patiešām noslēdz, ir tiesību akti, kas piemērojami attiecīgajam līgumam vai kas būtu bijuši piemērojami attiecīgajam līgumam, ja tas būtu noslēgts.”

Pamatlieta un prejudiciālie jautājumi

15 Saskaņā ar *Trgovački sud u Zagrebu* (Zagrebas Komerclietu tiesa, Horvātija) izpildrakstu atbildētāja pamatlietā piespiedu piedziņas rezultātā 2003. gada 11. martā no prasītājas pamatlietā konta saņēma summu 3 792 600,87 Horvātijas kunas (HRK) (aptuveni 500 000 EUR). Tad prasītāja uzsāka procesu nolūkā konstatēt tiesas izpildes spēkā neesamību. Šajā procesā *Vrhovni sud* (Augstākā tiesa, Horvātija) 2009. gada 21. maijā pasludināja galīgu spriedumu, kurā tā nosprieda, ka šī izpilde nav spēkā. Atbildētājai pamatlietā, kas ir netaisni iedzīvojušies, tādēļ bija pienākums atmaksāt prasītājai pamatlietā nepamatoti samaksātās summas kopā ar likumiskajiem procentiem.

16 Pēc šī sprieduma pasludināšanas prasītāja pamatlietā, piemērojot valsts procesuālos noteikumus, nevarēja iesniegt kompensācijas pieteikumu tajā pašā izpildes procedūrā, jo bija beidzies viena gada termiņš no izpildes dienas, kas bija paredzēts šāda pieteikuma iesniegšanai. 2014. gada 1. oktobrī viņa attiecīgi sāka atsevišķu tiesvedību par nepamatotu maksājumu atgūšanu *Trgovački sud u Zagrebu* (Zagrebas Komerclietu tiesa, Horvātija), kura atzina, ka tai nav jurisdikcijas saskaņā ar Regulas Nr. 1215/2012 noteikumiem. Šī pēdējā minētā tiesa uzskatīja, ka, iespējams, nepastāvot piemērojamam speciālam noteikumam par jurisdikcijas piešķiršanu, ir jāpiemēro vispārējā norma par starptautiskās jurisdikcijas noteikšanu un ka tādējādi atbildētājas pamatlietā domicila dalībvalsts tiesām, proti, Vācijas tiesām, ir starptautiskā jurisdikcija.

17 Prasītāja pamatlietā par *Trgovački sud u Zagrebu* (Zagrebas Komerclietu tiesa) rīkojumu iesniedza apelācijas sūdzību *Visoki trgovački sud* (Augstā komerclietu tiesa, Horvātija), kas ir iesniedzējtiesa šajā lietā. Minētā tiesa uzskata, ka pirmās instances tiesa ir kļūdaini piemērojusi Regulu Nr. 1215/2012, jo saskaņā ar šīs regulas 66. panta 1. punktu tā esot piemērojama tikai tiesvedībām, kas uzsāktas, 2015. gada 10. janvārī un pēc tam, lai gan pamatlieta bija sākta agrāk. Tādējādi Regula Nr. 44/2001 ir piemērojama *ratione temporis*.

18 Tomēr iesniedzējtiesa, pirmkārt, pauž šaubas par jēdziena “kvazidelikts” pareizu interpretāciju un nav pārliecināta par Regulas Nr. 44/2001 5. panta 3. punkta interpretāciju. Tā apgalvo, ka netaisnas iedzīvošanās institūts pieder pie kvazideliktiem un tas principā pamatojot šīs tiesību normas piemērošanu pamatlietā un Horvātijas tiesu starptautisko jurisdikciju. Minētās tiesību

normas piemērošana tomēr būtu apgrūtināta, jo tajā paredzētais piesaistes faktors ir notikums, kas rada kaitējumu, un netaisnas iedzīvošanās gadījumā nav iestājies notikums, kas rada kaitējumu.

- 19 Tiesas judikatūra nesniedzot atbildi uz šo jautājumu, lai gan dažiem tās elementiem var būt nozīme. Iesniedzējtiesa norāda, ka it īpaši saskaņā ar 2015. gada 28. janvāra spriedumu *Kolassa* (C-375/13, EU:C:2015:37) jēdziens “lietas, kas attiecas uz neatļautu darbību vai kvazideliktu” ietver visas prasības, kuru mērķis ir noteikt atbildētāja atbildību un kuras nav saistītas ar “lietām, kas attiecas uz līgumiem” Regulas Nr. 44/2001 5. panta 1. punkta izpratnē. Tādā pašā nozīmē Tiesa 2016. gada 21. aprīļa spriedumā *Austro-Mechana* (C-572/14, EU:C:2016:286) esot nospriedusi, ka šīs regulas 5. panta 3. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka prasība par “taisnīgu atlīdzību” Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2001/29/EK (2001. gada 22. maijs) par dažu autortiesību un blakustiesību aspektu saskaņošanu informācijas sabiedrībā (OV 2001, L 167, 10. lpp.) 5. panta 2. punkta b) apakšpunkta izpratnē pieder pie lietām, kas attiecas uz neatļautu darbību vai kvazideliktu. Turpretī secinājumos lietā *Siemens Aktiengesellschaft Österreich* (C-102/15, EU:C:2016:225) ģenerālvokāts N. Vāls [*N. Wahl*] esot ierosinājis Tiesai Regulas Nr. 44/2001 5. panta 3. punktu interpretēt tādējādi, ka atgūšanas prasība, kas ir pamatota ar netaisnu iedzīvošanos, nav lieta, kas attiecas uz neatļautu darbību vai kvazideliktu.
- 20 Otrkārt, iesniedzējtiesa jautā, kā interpretēt Regulas Nr. 44/2001 22. panta 5. punktu, kas ir piemērojams spriedumu izpildes jomā, jo šī prasība par nepamatotu maksājumu atgūšanu ir daļa no piespiedu izpildes procedūras. Minētā tiesa šajā ziņā precizē, ka tad, ja prasītāja pamatlietā ir sākusi atsevišķu tiesvedību, tas tā ir tikai tādēļ, ka ir beidzies valsts tiesībās paredzētais termiņš kompensācijas pieteikuma iesniegšanai piespiedu izpildes procedūrā.
- 21 Šajos apstākļos *Visoki trgovački sud* (Augstā komerclietu tiesa) nolēma apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai šādus prejudiciālus jautājumus:
- “1) [Vai] uz atgūšanas prasībām, kas ir pamatotas ar netaisnu iedzīvošanos, attiecas [Regulā Nr. 44/2001] paredzētais jurisdikcijas pamatojums, kurš ir noteikts “kvazideliktiem”, ņemot vērā, ka šīs regulas 5. panta 3. punktā citastarp ir paredzēts: “Personu, kuras domicils ir kādā dalībvalstī, citā dalībvalstī var iesūdzēt: [...] 3) lietās, kas attiecas uz [...] neatļautu rīcību, tās vietas tiesā, kur kaitējums noticis vai varējis notikt”?
- 2) Vai uz civilprocesiem, kuri tika uzsākti, jo nepamatotu maksājumu atgūšanai attiecīgajā piespiedu izpildes tiesā procedūrā ir piemērojams laika ierobežojums, attiecas izņēmuma jurisdikcija atbilstīgi [Regulas Nr. 44/2001] 22. panta 5. punktam, kurā ir paredzēts, ka lietā attiecībā uz spriedumu izpildi izņēmuma jurisdikcija neatkarīgi no domicila ir tās dalībvalsts tiesām, kurā spriedums ticis izpildīts vai ir jāizpilda?”

Par prejudiciālajiem jautājumiem

Ievada apsvērumi

- 22 Vispirms ir jāatgādina, pirmkārt, ka saskaņā ar Regulas Nr. 1215/2012 80. panta pirmo teikumu ar šo regulu tiek atcelta un aizstāta Regula Nr. 44/2001, ar kuru savukārt ir aizstāta šī sprieduma 9. punktā minētā Briseles konvencija. Tādējādi Tiesas sniegtā interpretācija par Regulas Nr. 1215/2012 vai šīs konvencijas tiesību normām attiecas arī uz Regulas Nr. 44/2001 normām, ja šīs normas var uzskatīt par “ekvivalentām”. Tas tā ir tostarp minētās konvencijas un Regulas

Nr. 44/2001 5. panta 3. punkta, no vienas puses, un Regulas Nr. 1215/2012 7. panta 2. punkta, no otras puses, gadījumā (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2020. gada 24. novembris, *Wikingerhof*, C-59/19, EU:C:2020:950, 20. punkts un tajā minētā judikatūra).

- 23 Otrkārt, attiecībā uz pamatlietā *ratione temporis* piemērojamo tiesību aktu noteikšanu ir jāprecizē, ka Regulas Nr. 1215/2012 66. panta 2. punktā ir paredzēts, ka Regulu Nr. 44/2001 turpina piemērot spriedumiem, kas pieņemti tiesvedībā, kura uzsākta, publiskiem aktiem, kas oficiāli sastādīti vai reģistrēti, un tiesas izlīgumiem, kuri apstiprināti vai noslēgti pirms 2015. gada 10. janvāra un kas ietilpst minētās regulas darbības jomā.
- 24 Šajā gadījumā no lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu izriet, ka galvenā nepamatotu maksājumu atgūšanas procedūra Horvātijas tiesās tika sākta 2014. gada 1. oktobrī.
- 25 Līdz ar to, kā to turklāt ir uzskatījusi iesniedzējtiesa, Regula Nr. 44/2001 pamatlietā ir piemērojama *ratione temporis*.

Par otro jautājumu

- 26 Ar otro jautājumu, kas ir jāizskata vispirms, iesniedzējtiesa būtībā jautā, vai Regulas Nr. 44/2001 22. panta 5. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka uz atgūšanas prasību, kas ir pamatota ar netaisnu iedzīvošanos, attiecas šajā tiesību normā paredzētā izņēmuma jurisdikcija, ja šī prasība ir celta tādēļ, ka ir beidzies termiņš, kurā piespiedu izpildes procedūrā nepamatoti samaksāto summu atgūšana var tikt pieprasīta šīs pašas izpildes procedūras ietvaros.
- 27 Šajā ziņā ir jāatgādina, ka, lai gan Regulas Nr. 44/2001 2. panta 1. punktā kā vispārīgs noteikums ir noteikta atbildētāja domicila dalībvalsts tiesu jurisdikcija, šajā pašā regulā ir paredzētas arī speciālas normas, kas prasītājam noteiktos gadījumos ļauj iesūdzēt atbildētāju citas dalībvalsts tiesās.
- 28 Īpašās jurisdikcijas noteikumi, kuros ir paredzēti šie citi jurisdikcijas pamati, tomēr ir interpretējami šauri, un tie nevar tikt interpretēti plašāk, nekā tas ir skaidri paredzēts minētajā regulā (spriedums, 2018. gada 4. oktobris, *Feniks*, C-337/17, EU:C:2018:805, 37. punkts un tajā minētā judikatūra).
- 29 Tātad tikai kā izņēmums no vispārējās jurisdikcijas normas Regulas Nr. 44/2001 22. panta 5. pantā ir noteikts, ka jurisdikcija neatkarīgi no domicila attiecībā uz spriedumu izpildi ir tikai izpildes dalībvalsts tiesām. Kā izņēmums no vispārējās jurisdikcijas normas šī tiesību norma nav interpretējama plašāk, nekā to prasa šo noteikumu mērķis (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2018. gada 7. marts, *E.ON Czech Holding*, C-560/16, EU:C:2018:167, 26. un 27. punkts un tajos minētā judikatūra).
- 30 No šīs regulas 2. un 11. apsvēruma izriet, ka šīs regulas mērķis ir jurisdikciju kolīziju normu vienādošana civillietās un komercietās ar ļoti skaidri nosakāmu jurisdikcijas noteikumu palīdzību. Minētajai regulai līdz ar to ir tiesiskās drošības mērķis, kas nozīmē Eiropas Savienībā reģistrēto personu tiesiskās aizsardzības pastiprināšanu, vienlaikus ļaujot prasītājam viegli noteikt tiesu, kurā tas var vērsties, un atbildētājam – saprātīgi paredzēt tiesu, kurā to var iesūdzēt (spriedums, 2018. gada 7. marts, *E.ON Czech Holding*, C-560/16, EU:C:2018:167, 28. punkts un tajā minētā judikatūra).

- 31 Šajā kontekstā Regulas Nr. 44/2001 22. panta 5. punkta piemērošanas jomā ietilpst nolēmuma pieņemšana tiesvedībās, kas saistītas ar piespiedu līdzekļu izmantošanu kustamu vai nekustamu lietu izdošanai vai ieķīlāšanai, lai nodrošinātu nolēmumu vai dokumentu efektīvu izpildi (pēc analogijas skat. spriedumu, 2020. gada 3. septembris, *Supreme Site Services* u.c., C-186/19, EU:C:2020:638, 72. punkts, kā arī tajā minētā judikatūra).
- 32 Savukārt tādas prasības mērķis, kuras priekšmets ir atgūšanas prasība, kas ir pamatota ar netaisnu iedzīvošanos, nav nolēmuma pieņemšana tiesvedībās, kas saistītas ar piespiedu līdzekļu izmantošanu kustamu vai nekustamu lietu izdošanai vai ieķīlāšanai, lai nodrošinātu nolēmumu vai dokumentu efektīvu izpildi, iepriekšējā punktā minētās judikatūras izpratnē. Runa ir par autonomu prasību, kas pati par sevi nav nedz izpildes procedūra, nedz pārsūdzība par šādu procedūru. No tā izriet, ka šāda prasība neietilpst Regulas Nr. 44/2001 22. panta 5. punkta piemērošanas jomā, pat ja šī netaisnā iedzīvošanās izrietētu no piespiedu izpildes atcelšanas.
- 33 Šajā gadījumā Horvātijas valdība būtībā apgalvo, ka pastāv cieša saikne starp pamatlietu par nepamatotu maksājumu atgūšanu, kuras pamatā ir netaisna iedzīvošanās, un izpildes procedūru, ņemot vērā, pirmām kārtām, ka izpildes procedūrā apstrīdētā tiesas nolēmuma spēkā neesamība esot šīs netaisnās iedzīvošanās pamatā un, otrām kārtām, ka nepamatoti saņemtās summas atgūšana būtu varējusi tikt pieprasīta šajā izpildes procedūrā, ja šim nolūkam paredzētais termiņš nebūtu beidzies, un šis pēdējais minētais apstākļi nav atkarīgi no nevērības no prasītāja pamatlietā puses.
- 34 Tomēr ir jānorāda, ka gan Regulas Nr. 44/2001 vispārējā sistēma, kuras dēļ tās 22. panta noteikumi ir jāinterpretē šauri, gan prasība interpretēt šīs regulas noteikumus lielas paredzamības nozīmē, kā tas izriet no minētās regulas 11. apsvēruma, liek izslēgt no šīs regulas 22. panta 5. punkta piemērošanas jomas atgūšanas prasību, kas ir pamatota ar netaisnu iedzīvošanos un kas celta sakarā ar to, ka ir beidzies termiņš, kurā piespiedu izpildes procedūrā varēja tikt pieprasīta šajā pašā izpildes procedūrā nepamatoti izmaksāto summu atmaksa.
- 35 Turklāt Tiesa attiecībā uz Briseles konvencijas 16. panta 5. punktu, kura formulējums ir pārņemts Regulas Nr. 44/2001 22. panta 5. punktā, ir nospriedusi, ka sprieduma izpildes vietas tiesu izņēmuma jurisdikcijas galvenais iemesls ir tas, ka tikai tās dalībvalsts tiesām, kuras teritorijā ir jāveic piespiedu izpilde, ir jāpiemēro noteikumi par to iestāžu rīcību šajā teritorijā, kuras ir pilnvarotas veikt piespiedu izpildi (šajā nozīmē skat. spriedumu, 1992. gada 26. marts, *Reichert un Kockler*, C-261/90, EU:C:1992:149, 26. punkts).
- 36 Tomēr, ja nav prasības par piespiedu izpildi, atgūšanas prasība, kas ir pamatota ar netaisnu iedzīvošanos, neietilpst Regulas Nr. 44/2001 22. panta 5. punkta piemērošanas jomā.
- 37 Līdz ar to, ņemot vērā visus iepriekš minētos apstākļus, uz otro jautājumu ir jāatbild, ka Regulas Nr. 44/2001 22. panta 5. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka uz atgūšanas prasību, kas ir pamatota ar netaisnu iedzīvošanos, neattiecas šajā tiesību normā paredzētā izņēmuma jurisdikcija, pat ja šī prasība ir celta tādēļ, ka ir beidzies termiņš, kurā piespiedu izpildes procedūrā var tikt pieprasīta šajā pašā procedūrā nepamatoti samaksāto summu atgūšana.

Par pirmo jautājumu

- 38 Iesniedzējtiesas pirmais jautājums būtībā ir par to, vai Regulas Nr. 44/2001 5. panta 3. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka uz atgūšanas prasību, kas ir pamatota ar netaisnu iedzīvošanos, attiecas šajā tiesību normā paredzētā jurisdikcija.

- 39 Šajā ziņā ir jāatgādina, ka, lai gan ar Regulas Nr. 44/2001 2. panta 1. punktu ir ieviesta atbildētāja dalībvalsts tiesu vispārīga jurisdikcija, šīs regulas 5. panta 1. punkta a) apakšpunktā un 5. panta 3. punktā ir paredzēti īpašas jurisdikcijas noteikumi attiecīgi lietās, kas attiecas uz līgumiem, un lietās, kas attiecas uz neatļautu darbību vai kvazideliktu, ļaujot prasītājam prasību celt citu dalībvalstu tiesās. Šie īpašas jurisdikcijas noteikumi, kā tas ir atgādināts šī sprieduma 28. punktā, ir interpretējami šauri.
- 40 Turklāt abas minētajās tiesību normās paredzētās īpašas jurisdikcijas normas ir jāinterpretē autonomi, atsaucoties uz Regulas Nr. 44/2001 sistēmu un mērķiem, lai nodrošinātu tās vienvēdīgu piemērošanu visās dalībvalstīs. Šī prasība it īpaši šo divu noteikumu attiecīgo piemērošanas jomu nošķiršanai nozīmē to, ka jēdzieni “lietas, kas attiecas uz līgumiem” un “lietas, kas attiecas uz neatļautu darbību vai kvazideliktu” nav jāsaprot kā tādi, kuros ir atsauce uz kvalifikāciju, kādu piemērojamais valsts likums piešķir attiecīgajām tiesiskajām attiecībām valsts tiesā (pēc analogijas skat. spriedumu, 2020. gada 24. novembris, *Wikingerhof*, C-59/19, EU:C:2020:950, 25. punkts un tajā minētā judikatūra).
- 41 Tādējādi ar prasībām lietās, kuras attiecas uz līgumiem, minētās regulas 5. panta 1. punkta a) apakšpunktā prasītājam tiek ļauts vērsties tādu saistību izpildes vietas tiesā, uz kurām ir balstīta prasība, savukārt attiecībā uz prasībām lietās, kuras attiecas uz neatļautu darbību vai kvazideliktu, tās pašas regulas 5. panta 3. punktā ir paredzēts, ka tās var celt tās vietas tiesās, kur iestājies vai var iestāties notikums, kas rada kaitējumu.
- 42 Runājot, konkrētāk, par prasībām lietās, kas attiecas uz neatļautu darbību vai kvazideliktu, ir jānorāda, ka saskaņā ar Tiesas pastāvīgo judikatūru jēdziens “lietas, kas attiecas uz neatļautu darbību vai kvazideliktu” Regulas Nr. 44/2001 5. panta 3. punkta izpratnē aptver visas prasības, kuru mērķis ir noteikt atbildētāja atbildību un kuras nav saistītas ar lietām, kas attiecas uz līgumu, šīs regulas 5. panta 1. punkta a) apakšpunkta izpratnē (pēc analogijas skat. spriedumu, 2020. gada 24. novembris, *Wikingerhof*, C-59/19, EU:C:2020:950, 23. punkts un tajā minētā judikatūra).
- 43 No tā izriet, ka, lai noteiktu, vai atgūšanas prasība, kas ir pamatota ar netaisnu iedzīvošanos, ietilpst lietās, kas attiecas uz neatļautu darbību vai kvazideliktu, šīs regulas 5. panta 3. punkta izpratnē, ir jāpārbauda, vai ir izpildīti divi nosacījumi, proti, pirmkārt, vai šī prasība nav saistīta ar lietām, kas attiecas uz līgumiem, minētās regulas 5. panta 1. punkta a) apakšpunkta izpratnē un, otrkārt, vai tās mērķis ir noteikt atbildētāja atbildību.
- 44 Attiecībā uz pirmo nosacījumu lietas, kas attiecas uz līgumiem, šī pēdējā minētā panta izpratnē aptver jebkuru prasību, kas pamatota ar saistībām, kuras brīvprātīgi uzņemas viena persona attiecībā pret otru (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2020. gada 11. novembris, *Elmes Property Services*, C-433/19, EU:C:2020:900, 37. punkts un tajā minētā judikatūra).
- 45 Tomēr, kā secinājumu 45. punktā ir norādījis ģenerāladvokāts, ir jāvērs uzmanība uz to, ka atgūšanas prasībā, kas ir pamatota ar netaisnu iedzīvošanos, atmaksāšanas pienākums, uz kuru atsaucas prasītājs, parasti neizriet no saistībām, ko atbildētājs attiecībā pret prasītāju ir uzņēmis brīvprātīgi, bet rodas neatkarīgi no tā gribas. No minētā izriet, ka šāda atmaksāšanas prasība principā nepieder pie lietām, kuras attiecas uz līgumiem, Regulas Nr. 44/2001 5. panta 1. punkta a) apakšpunkta izpratnē.

- 46 Šo interpretāciju apstiprina Regulas Nr. 44/2001 5. panta 3. punkta un Regulas Nr. 864/2007 2. panta kopīga interpretācija, kura tiesību normu kolīziju jomā ir analogiska tai, kas jurisdikciju kolīziju jomā ir šis 5. panta 3. punkts, atgādinot, ka šīs abas regulas, cik vien iespējams, ir jāinterpretē saskaņoti. Proti, Regulas Nr. 864/2007 2. panta 1. punktā ir paredzēts, ka atmaksāšanas pienākums, kura pamatā ir netaisna iedzīvošanās, tiek uzskatīts par ārpuslīgumiskām saistībām, uz kurām attiecas minētā regula un uz kurām atbilstoši tās 10. pantam attiecas īpaši tiesību normu kolīzijas noteikumi (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2016. gada 21. janvāris, *ERGO Insurance un Gjensidige Baltic*, C-359/14 un C-475/14, EU:C:2016:40, 45. un 46. punkts).
- 47 Tomēr, lai iesniedzējtiesai sniegtu pilnīgu atbildi, ir jāpiebilst, kā secinājumu 48.–52. punktā ir norādījis ģenerāladvokāts, ka atgūšanas prasība, kas ir pamatota ar netaisnu iedzīvošanos, noteiktos apstākļos var būt cieši saistīta ar līgumiskām attiecībām starp tiesvedības pusēm un līdz ar to ir jāuzskata par tādu, kas ietilpst “lietās, kas attiecas uz līgumiem” šīs regulas 5. panta 1. punkta a) apakšpunkta izpratnē.
- 48 Viens no šiem apstākļiem ir tāds, ka atgūšanas prasība, kas ir pamatota ar netaisnu iedzīvošanos, ir saistīta ar līgumiskām attiecībām, kas iepriekš pastāvējušas starp pusēm. Tā tas ir, piemēram, kā to būtībā ir norādījis ģenerāladvokāts secinājumu 50. punktā, tad, ja prasītājs, lai pamatotu savas tiesības uz atmaksu, atsaucas uz netaisnu iedzīvošanos ciešā saistībā ar līgumsaistībām, kuras viņš uzskata par spēkā neesošām vai kuras atbildētājs nav izpildījis, vai arī ja viņš uzskata, ka tās ir “izpildījis pārmērīgi”.
- 49 Šajā ziņā Tiesa jau ir nospriedusi, ka prasība izmaksāt atlīdzību par pakalpojumiem, kas sniegti saskaņā ar spēkā neesošu līgumu, ietilpst šādā jomā (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2016. gada 20. aprīlis, *Profit Investment SIM*, C-366/13, EU:C:2016:282, 55. un 58. punkts).
- 50 Turklāt šāda saistība atbilst tuvumā esamības un pareizas tiesvedības mērķiem, kas ir izvirzīti Regulas Nr. 44/2001 5. panta 1. punkta a) apakšpunktā, un tas nozīmē, ka tiesa, kas izskata līgumu, var lemt par sekām, kādas ir tā spēkā neesamībai, neizpildei vai tā “pārmērīgai izpildei”, un līdz ar to – par iespējamām no tā izrietošām kompensācijām, ja pastāv īpaši cieša saikne starp prasību un tās vietas tiesu, kurā tika izpildītas vai ir jāizpilda saistības, kas ir šīs prasības pamatā, šīs tiesību normas izpratnē.
- 51 No iepriekš minētā izriet, ka atgūšanas prasība, kas ir pamatota ar netaisnu iedzīvošanos, nepieder pie lietām, kuras attiecas uz līgumiem, un tādējādi atbilst pirmajam nosacījumam, kas minēts šī sprieduma 43. punktā, ja vien šī prasība nav cieši saistīta ar līgumiskajām attiecībām, kuras iepriekš pastāvējušas starp pusēm.
- 52 Attiecībā uz otro šī sprieduma 43. punktā minēto nosacījumu ir jāpārbauda, vai tādas atgūšanas prasības mērķis, kura ir pamatota ar netaisnu iedzīvošanos, ir noteikt atbildētāja atbildību.
- 53 Šajā ziņā Tiesa ir nospriedusi, ka tā tas ir gadījumā, kad par notikumu, kas rada kaitējumu, Regulas Nr. 44/2001 5. panta 3. punkta izpratnē var vainot atbildētāju, ciktāl viņam tiek pārņemta darbība vai bezdarbība, kas ir pretrunā likumā noteiktam pienākumam vai aizliegumam. Proti, atbildība par neatļautu darbību vai kvazideliktu var iestāties vienīgi tad, ja var tikt pierādīta cēloņsakarība starp kaitējumu un šī kaitējuma pamatā esošo notikumu (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2016. gada 21. aprīlis, *Austro-Mechana*, C-572/14, EU:C:2016:286, 40., 41. un 50. punkts, kā arī tajos minētā judikatūra).

- 54 Ir jāpiebilst, kā secinājumu 61. punktā ir norādījis ģenerālvokāts, ka šie precizējumi vienādi attiecas uz visām lietām, kas attiecas uz neatļautu darbību vai kvazideliktu, un nav konkrēti jānošķir kvazidelikta jautājumi. Proti, papildus tam, ka frāze “neatļauta rīcība” nav ietverta Regulas Nr. 44/2001 5. panta 3. punkta daļu, igauņu, holandiešu, portugāļu, slovāku, somu un zviedru valodas versijās, jēdziens “kvazidelikts” attiecas ne tik daudz uz situācijām, kuras raksturo notikuma, kas rada kaitējumu, neesamība, bet gan drīzāk uz situācijām, kurās notikums, kas rada kaitējumu, ir noticis neuzmanības vai nolaidības dēļ. Tādējādi prasība nevar piederēt pie lietām, kas attiecas uz neatļautu darbību vai kvazideliktu, ja atbildētāja atbildība, par kuru ir runa, nav balstīta uz notikuma, kas rada kaitējumu, esamību iepriekšējā punktā izklāstītajā nozīmē.
- 55 Tomēr atgūšanas prasība, kas ir pamatota ar netaisnu iedzīvošanos, ir balstīta uz pienākumu, kura pamatā nav notikuma, kas rada kaitējumu. Šis pienākums rodas neatkarīgi no atbildētāja rīcības, līdz ar to nepastāv cēloņsakarība, kas varētu tikt konstatēta starp kaitējumu un iespējamo tā prettiesisko darbību vai bezdarbību.
- 56 Tādējādi atgūšanas prasība, kas ir pamatota ar netaisnu iedzīvošanos, nepieder pie lietām, kas attiecas uz neatļautu darbību vai kvazideliktu, Regulas Nr. 44/2001 5. panta 3. punkta izpratnē.
- 57 Šis secinājums nevar tikt atspēkots ar 2016. gada 21. aprīļa spriedumu *Austro-Mechana* (C-572/14, EU:C:2016:286), kurā Tiesa uzskatīja, ka autortiesību kolektīvā pārvaldījuma organizācijas prasība par pienākumu maksāt “taisnīgu atlīdzību” Direktīvas 2001/29 5. panta 2. punkta b) apakšpunkta izpratnē, par ko saskaņā ar valsts tiesībām ir atbildīgi uzņēmumi, kuri komerciālos nolūkos un par atlīdzību pirmo reizi laiž tirgū datu nesējus valsts teritorijā, pieder pie lietām, kas attiecas uz neatļautu darbību vai kvazideliktu, Regulas Nr. 44/2001 5. panta 3. punkta izpratnē. Kā secinājumu 72. punktā ir norādījis ģenerālvokāts, pienākuma, kas ir šīs prasības pamatā, avots bija notikums, kas rada kaitējumu, proti, autortiesību īpašniekam nodarītais kaitējums, kas ir saistīts ar kopēšanu personiskai lietošanai uz tirgotiem datu nesējiem.
- 58 Vēl ir jānorāda – ir iespējams, ka atgūšanas prasība, kas ir pamatota ar netaisnu iedzīvošanos, neietilpst ne lietās, kuras attiecas uz līgumiem, Regulas Nr. 44/2001 5. panta 1. punkta a) apakšpunkta izpratnē, ne lietās, kas attiecas uz neatļautu darbību vai kvazideliktu, šīs regulas 5. panta 3. punkta izpratnē. Tā tas ir gadījumā, ja šī prasība nav cieši saistīta ar līgumiskām attiecībām, kuras iepriekš pastāvējušas starp attiecīgā strīda pusēm.
- 59 Šādā situācijā atgūšanas prasība, kas ir pamatota ar netaisnu iedzīvošanos, ietilpst atbildētāja domicila dalībvalsts tiesu jurisdikcijā atbilstoši Regulas Nr. 44/2001 2. panta 1. punktā paredzētajam vispārīgajam noteikumam.
- 60 Ņemot vērā visus iepriekš minētos apsvērumus, uz pirmo jautājumu ir jāatbild, ka Regulas Nr. 44/2001 5. panta 3. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka uz atgūšanas prasību, kas ir pamatota ar netaisnu iedzīvošanos, neattiecas šajā tiesību normā paredzētā jurisdikcija.

Par tiesāšanās izdevumiem

- 61 Attiecībā uz pamatlietas pusēm šī tiesvedība ir stadija procesā, kuru izskata iesniedzējtiesa, un tā lemj par tiesāšanās izdevumiem. Izdevumi, kas radušies, iesniedzot apsvērumus Tiesai, un kas nav minēto pušu izdevumi, nav atlīdzināmi.

Ar šādu pamatojumu Tiesa (ceturtā palāta) nospriež:

- 1) **Padomes Regulas (EK) Nr. 44/2001 (2000. gada 22. decembris) par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komerclietās 22. panta 5. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka uz atgūšanas prasību, kas ir pamatota ar netaisnu iedzīvošanos, neattiecas šajā tiesību normā paredzētā izņēmuma jurisdikcija, pat ja šī prasība ir celta tādēļ, ka ir beidzies termiņš, kurā piespiedu izpildes procedūrā var tikt pieprasīta šajā pašā procedūrā nepamatoti samaksāto summu atgūšana.**
- 2) **Regulas Nr. 44/2001 5. panta 3. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka uz atgūšanas prasību, kas ir pamatota ar netaisnu iedzīvošanos, neattiecas šajā tiesību normā paredzētā jurisdikcija.**

[Paraksti]